

Горошкіна О.М. Мета і завдання компетентнісно орієнтованої методики навчання української мови учнів ліцею на рівні стандарту. *Концептуальні засади компетентнісного навчання української мови*: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (15 березня 2019 р., м. Київ). К. : Наук. думка, 2019. С. 24-27

МЕТА І ЗАВДАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЛІЦЕЮ НА РІВНІ СТАНДАРТУ

Олена Горошкіна
доктор педагогічних наук,
головний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України,
e-mail: olenagoroshkina@gmail.com

Ключові слова: мета, завдання, компетентнісний підхід, компетентнісно орієнтована методика, предметна компетентність, ключові компетентності.

Реалії сучасного суспільства, динамічні глобалізаційні та інтеграційні процеси стали імпульсом для впровадження компетентнісного підходу в освітній процес. Як свідчить аналіз лінгводидактичних джерел (З. Бакум, Н. Бондаренко, Н. Голуб, О. Горошкіна, О. Караман, С. Караман, І. Кучеренко, О. Кучерук, Л. Мамчур, В. Новосолова, Л. Овсієнко, С. Омельчук, М. Пентилюк, Л. Попова, А. Попович, І. Хом'як та ін.), причини утвердження компетентнісного підходу зумовлені необхідністю оновлення змісту освіти з урахуванням соціальних викликів і запитів особистості. Як слушно стверджує Н. Голуб, «компетентнісний підхід висуває не інформованість учня, а вміння розв'язати проблеми, що виникли в конкретних ситуаціях за допомогою здобутих знань і набутих умінь» [1, с.10]. Упровадження компетентнісного підходу в сучасний освітній процес зумовлює посилення прикладного характеру мовної освіти, що уможлиблює використання теоретичних знань як практичного засобу розв'язання проблем, застосування досвіду успішних дій у конкретних ситуаціях, переорієнтування з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі.

Опрацювання наукових праць з окресленої проблеми уможлиблює висновок: дослідники акцентують увагу на особливостях формування предметної та окремих ключових компетентностей учнів, а відтак розроблення механізмів їх формування має сегментарний характер, дотепер у лінгводидактиці немає цілісного дослідження, яке розкривало б особливості комплексного формування ключових і предметної компетентностей учнів на уроках української мови.

Важливою умовою формування в учнів означених компетентностей є врахування вчителем психологічних, психолінгвістичних здобутків. Необхідно брати до уваги й те, що на відміну від знанневого досвіду, компетентність не можна передати в готовому вигляді, кожен учень самостійно формує власну компетентність.

Спостереження за освітнім процесом, багаторічний власний досвід роботи в Лисичанській багатoproфільній гімназії Луганської області, результати бесід з учителями-словесниками, аналіз відповідей вчителів української мови і літератури (25 осіб) на запитання анкети «Які загальнонавчальні вміння необхідно сформувати в учнів на уроках української мови?» засвідчили, що сьогодні необхідно навчити дитину таких загальнонавчальних умінь: отримувати з тексту інформацію на слух, переказувати, скорочувати, розширювати текст, конспектувати, реферувати матеріал тощо. У цьому контексті актуальним соціально значущим завданням є сформувати мовну особистість випускника, яка не лише знає мову, а й уміє використовувати її ресурси в будь-яких життєвих ситуаціях. Отже, традиційні формули програми «учні повинні знати», «учні повинні вміти» повинна бути трансформованою у варіант «Учні повинні знати, щоб уміти».

Чинна програма визначає мету навчання української мови таким чином: «формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості» [2]. Відповідно до матеріалів, оприлюднених експертами Всесвітнього економічного форуму в Давосі, для здійснення успішної професійної діяльності важливим є певний набір ключових навичок, які наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Ключові навички у 2015 та 2020 рр.

2015 рік	2020 рік
1. Комплексне розв'язання проблем	1. Комплексне розв'язання проблем
2. Взаємодія з людьми	2. Критичне мислення
3. Уміння керувати людьми	3. Креативність
4. Критичне мислення	4. Уміння керувати людьми
5. Уміння вести переговори	5. Взаємодія з людьми
6. Контроль якості	6. Емоційний інтелект
7. Орієнтування на клієнтів	7. Уміння формувати власну думку та приймати рішення
8. Уміння формувати власну думку та приймати рішення	8. Орієнтування на клієнтів
9. Уміння слухати й запитувати	9. Уміння вести переговори
10. Креативність	10. Гнучкість розуму (вміння швидко переключатися з однієї думки на іншу)

Компетентнісно орієнтована методика навчання української мови, урахувавши соціальні виклики, спрямована на виховання національно-мовної особистості учнів шляхом формування предметної і ключових компетентностей, розвитку в них критичного мислення, емоційного інтелекту, лінгвокреативності.

Мета компетентнісно орієнтованої методики навчання української мови полягає в тому, щоб забезпечити дієвість процесу формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой, креативной мовної особистості. Для цього вчителю-словеснику необхідно забезпечити формування таких складників, як-от:

- уміння розв'язувати проблеми; критично оцінювати, ставити запитання й відповідати на них;
- уміння формувати власну думку й ставлення до себе та всього, що оточує;
- уміння шукати та аналізувати інформацію;
- уміння співпрацювати й ефективно спілкуватися;
- навички здорового способу життя;
- розвиток відчуття соціальної належності, відчуття своєї потреби й рівності з іншими;
- гнучкість і здатність адаптуватися;
- відповідальність за комфорт шкільного середовища;
- ініціативність і підприємництво;
- уява й цікавість.

Отже, опанування української мови має забезпечити розвиток критичного мислення, мовлення учнів, а також ефективне засвоєння інших навчальних предметів, що й зумовлює унікальність української мови. З огляду на своє гуманітарне спрямування, потужний потенціал впливу на учня українська мова як навчальна дисципліна неодноразово ставала точкою відліку в розв'язанні не лише педагогічних, а й соціальних проблем, а пошук шляхів ефективного навчання був пов'язаний із вибором стратегії розвитку всієї освітньої системи. Тож зараз важливо знайти оптимальні шляхи формування ключових і предметної компетентностей учнів, скорелювати їх, узгодити діяльність учителів-словесників із діяльністю вчителів, які викладають інші навчальні предмети в школі.

Список використаної літератури

1. Навчання української мови учнів 5 класу на засадах компетентнісного підходу : посібник / Н. Б. Голуб, В. І. Новосьолова, Г. Т. Шелехова, А. В. Ярмолук. – К. : Видавничий дім «Сам», 2017. – 144 с.

2. Українська мова. 1--11 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58800/>.